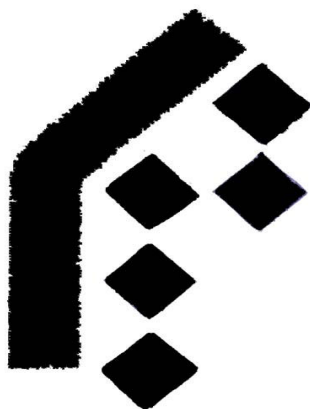

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

..

جامعة المصطفی (ص) العالمیة

« پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق »

گرایش: جزا و جرم شناسی

عنوان:

**سیاست جنایی تقنینی در قبال شرکت های هرمی
(با مطالعه تطبیقی فقه امامیه)**

استاد راهنما:

« دکتر فریدون جعفری »

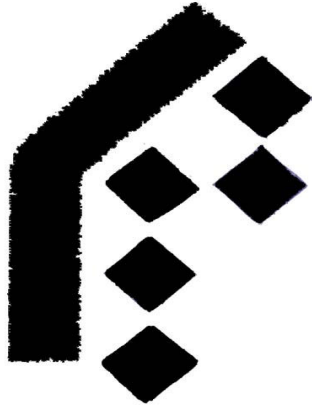
استاد مشاور:

« دکتر محمد حسن اسدی »

طلبه:

« سید محمد ملیحی »

« تیرماه ۱۳۹۰ »

جامعة المصطفیٰ (ص) العالمیة

« پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق »

گرایش: جزا و جرم شناسی

عنوان:

**سیاست جنایی تقنینی در قبال شرکت های هرمی
(با مطالعه تطبیقی فقه امامیه)**

استاد راهنما:

« دکتر فریدون جعفری »

استاد مشاور:

« دکتر محمد حسن اسدی »

طلبه:

« سید محمد ملیحی »

« تیرماه ۱۳۹۰ »

صفحه تاییدیه

بدینوسیله تایید می گردد آقای سید محمد ملیحی در مورخه ۱۳۹۰/۵/۸ از پایان نامه ی خود با عنوان سیاست جنایی تقنینی در قبال شرکت های هرمی (با مطالعه تطبیقی فقه امامیه) دفاع نموده و با موفقیت به اتمام رسانده است.

استاد راهنما: جناب آقای دکتر فریدون جعفری.....

استاد مشاور: جناب آقای دکتر محمد حسن اسدی.....

استاد داور: جناب آقای دکتر تقی پور.....

کلیه حقوق این پژوهش متعلق به نگارنده و دانشگاه جامعه المصطفی بوده و هرگونه بهره برداری از آن با ذکر منبع بلامانع می باشد.

تقدیم به:

دستان پر رنج پدر

که با تلاش بی وقفه و ایستادگی در مقابل انبوه مشکلات زندگی، راه و انگیزه
تحصیل و مقاومت در برابر مشکلات را به من آموختند.

دامان پر مهر و محبت مادر

که با وجود تمامی مشکلات موجود در زندگی با مهربانی و عطوفت، ما را به
تکامل رساندند.

همسر مهربان و فرزندان عزیزم:

که در تمامی مراحل زندگی حامی و پشتیبانم بودند و امید دهندگان فردایم
هستند.

تقدیر و تشکر

ستایش و سپاس خاص پروردگاری است که انسان را به نعمت عقل کرامت فرمود و شناخت خویش را با فطرت الهی، بدو الهام کرد. سلام و دوردی بی پایان بر تمامی انبیاء الهی به ویژه پیامبر گرامی اسلامی صلی الله علیه و آله و خاندان پاکش، به خصوص حضرت مهدی (عج) ولی خدا، نجات دهنده ی دنیا، سلیمان جهان و جود و احیاگر عدل و قسط پس از ستم و جور فراگیر جهانی. سلام و درود خداوند بر اولیاء اله و بر معماران بزرگ بناء عظیم و شکوهمند اسلامی و عالمان وارسته و فقیهان شیعه به ویژه خورشید قرن بیستم امام خمینی رحمه الله علیه که در راه تدوین و تکمیل و حراست از مجموعه تعالیم اسلامی از هیچ کوششی دریغ نکردند و با تمام وجود، حقایق و معارف را به ما رساندند.

مراتب تقدیر و تشکر خود را از کلیه اساتید محترم، خصوصاً استاد محترم راهنما جناب آقای دکتر فریدون جعفری و استاد مشاور، جناب آقای دکتر محمد حسن اسدی که حقیقتاً با راهنمایی و مشاوره های خالصانه راه را بر این حقیر هموار نمودن اعلام می دارم.

چکیده

در هر نظام نوپای انقلابی، که پایه های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی از استحکام لازم برخوردار نبوده ممکن است افراد مخالف به بهانه های مختلفی سعی در ضربه زدن به آن را داشته باشند و یا حداقل حکمرانان آن جامعه تصور چنین چالش و هجمه ای را داشته باشند. فضای نامناسب اقتصادی و آشفتگی های حاصل از آن باعث رشد فزاینده انواع مختلف شرکت های هرمی و فعالیت های گسترده آنها گردیده که هیچ ارزش اقتصادی را در بر ندارند و سبب بروز نگرانی هایی در خصوص آثار زیانبار و ناخوشایند آنها بر تعاملات اقتصادی و اجتماعی گردیده است. اولین راه حل ممکن که در این جوامع به نظر می رسد، وضع قوانین سخت و پیشگیرانه است. در جمهوری اسلامی ایران نیز تا الحاق بند «ز» ماده یک قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی، قانون صریحی بر فعالیت این شرکت ها حاکم نبود، این خلاء قانونی موجب رشد و گسترش فعالیت این شرکت ها، خروج مبالغ هنگفت ارز از کشور و هجمه ی کثیری از شکوائیه ها به محاکم قضایی گردید. از این رو قانون گذار ایران در مورخه ۱۳۸۴/۱/۲۸ در بند «ز» ماده یک قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی آن را جرم انگاری نموده و بر اساس آن تأسیس، قبول نمایندگی و عضوگیری در بنگاه، مؤسسه، شرکت یا گروه به منظور کسب درآمد ناشی از افزایش اعضاء به نحوی که اعضاء جدید جهت کسب منفعت، افراد دیگری را جذب نموده و توسعه زنجیره یا شبکه انسانی تداوم یابد؛ جرم تلقی شده و قابل مجازات است. معاملات هرمی به سبب نو بودن در فقه سنتی مطرح نبوده و از مسائل مستحدثه ای است که مورد توجه برخی فقهای معاصر قرار گرفته و معتقدند این گونه معاملات با توجه به اینکه با اظهارات فریبکارانه و شیوه های متقلبانه و ایجاد امید واهی، اعضای جدید را جذب می کنند و آنها به قصد تحصیل منافع موهوم تن به چنین قرار دادهایی می دهند، هم به عنوان حکم اولی و هم به عنوان حکم ثانوی حرام و باطل است. همچنین ملاحظه نمودیم که این قانون انطباقی با وضعیت فعلی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران نداشته و نقایص و کمبودهای بسیاری در آن قابل مشاهده است که سیاست جنایی ایران در قبال این گونه فعالیت ها و سرکوب اعمال مجرمانه مرتبط با آنها دچار ضعف و رکود می نماید.

واژگان کلیدی: سیاست جنایی، شرکت های هرمی، تجارت الکترونیک، نظام

اقتصادی، جرایم اقتصادی

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۸	فصل اول: کلیات
۸	مبحث اول: تعریف و مفاهیم واژه ها
۸	گفتار اول - سیاست جنایی تقنینی
۱۱	گفتار دوم - شرکت های هرمی
۱۱	الف- تجارت الکترونیک
۱۱	ب- بازار یابی
۱۲	ج- بازاریابی شبکه ای
۱۲	د- دسیسه هرمی و پونزی
۱۸	ه- انواع طرح های هرمی
۱۸	۱- طرح های هرمی بدون ارائه محصول
۱۹	۱-۱ شرکت فیوچر استراتژی (پنتاگونا)
۲۰	۱-۲ شرکت گریفین
۲۳	۲- طرح های هرمی مبتنی بر هدیه یا قرابت
۲۴	۱-۲ شرکت کارگستر ابر کوه
۲۴	۲-۲ شرکت کارگشایان انصار الموحّدین
۲۵	۳- زنجیره های گزارشی و نامه های زنجیره ای
۲۶	۴- طرح های هرمی سرپوش محصولی
۲۷	۴-۱۴ شرکت گلد کوئست (کوئست اینترنشنال)
۲۸	۴-۲ شرکت هفت الماس من
۲۹	۴-۳ شرکت گلد ماین
۳۰	و- ویژگیها و شاخص های شناخت دسیسه های هرمی
۳۰	۱- ویژگیها و شاخص های شرکت های هرمی یا دسیسه ی هرمی
۳۴	۲- وجه تمایز شرکت های هرمی (ناسالم) از بازاریابی شبکه ای
۳۸	۳- فعالیت های مرتبط با شرکت های هرمی

صفحه	عنوان
۳۸	۳-۱- فعالیت های مستقیم
۳۹	۳-۲- فعالیت های غیر مستقیم
۴۴	مبحث دوم- تاریخچه شرکت های هرمی
۴۴	گفتار اول - تاریخچه شرکت های هرمی در جهان
۴۴	الف - شروع شرکت های هرمی
۴۹	ب- رشد شرکت های هرمی
۵۲	ج: گسترش شرکت های هرمی
۵۵	گفتار دوم- تاریخچه شرکت های هرمی در ایران
	مبحث سوم- جایگاه جرایم مرتبط با شرکت های هرمی در تقسیم بندی و تفکیک جرایم
۶۱	گفتار اول: بررسی جرم فعالیت در شرکت های هرمی در تقسیم بندی جرایم
۶۳	گفتار دوم- مقایسه جرم فعالیت در شرکت های هرمی با سایر جرایم مرتبط
۶۳	الف- مقایسه جرم فعالیت در شرکت های هرمی با جرم کلاهبرداری
۶۵	۱- تفاوت در عنصر مادی
۶۸	۲- تفاوت در عنصر روانی
۷۲	ب- مقایسه جرم فعالیت در شرکت های هرمی با جرم خیانت در امانت
۷۳	۱- تفاوت در عنصر مادی
۷۴	۲- تفاوت در عنصر روانی
۷۵	ج - مقایسه جرم فعالیت در شرکت های هرمی با جرم تحصیل مال از طریق نامشروع
۷۵	۱- تفاوت در عنصر مادی
۷۶	۱-۱- در معرض خرید و فروش قرار دادن این امتیازات
۷۷	۲-۱- سوء استفاده از این امتیازات
۷۸	۳-۱- تقلب در توزیع کالا
۷۸	۴-۱- هر نوع تحصیل مال از طریق نامشروع
۸۱	۵-۱- مجازات جرم تحصیل از طریق نامشروع

عنوان	صفحه
۲- تفاوت در عنصر روانی	۸۱
مبحث چهارم - رویکرد جهانی و بین المللی بر جرائم شرکت های	
هرمی	۸۳
گفتار اول - طرح های هرمی در چند کشور جهان	۸۳
الف - روسیه	۸۳
ب - آمریکا	۸۵
ج- کمیسیون تجارت فدرال آمریکا	۸۶
د- بنیاد آموزش فروش مستقیم آمریکا	۸۶
هـ- ایالت تگزاس امریکا	۸۷
و- آلبانی	۸۷
ز- کلمبیا	۸۷
گفتار دوم- جرایم فرا ملی و سازمان یافته	۸۷
الف- تعریف جرم سازمان یافته	۸۸
ب- انواع جرائم سازمان یافته	۸۸
۱- جرم سازمان یافته داخلی	۸۹
۲- جرم سازمان یافته فراملی	۸۹
ج- اهداف جرم سازمان یافته	۹۰
گفتار سوم- سیاست گذاری بین المللی در زمینه شرکت های هرمی	۹۰
الف- اسناد بین المللی	۹۱
ب- اقدامات بین المللی	۹۱
۱- همکاری های دوجانبه	۹۲
۲- همکاری منطقه ای	۹۲
۳- همکاری های جهانی	۹۳
فصل دوم- مبانی جرم انگاری و سیر قانونی جرائم مرتبط با	
شرکت های هرمی در ایران	۹۵
مبحث اول - مبانی شرعی جرم انگاری	۹۶

صفحه	عنوان
۹۸	گفتار اول - دلایل حرمت فعالیت در شرکت های هرمی در فقه امامیه
۱۰۰	گفتار دوم - وضعیت معاملات هرمی از دیدگاه فقهای معاصر
۱۰۰	الف - حکم اولی
۱۰۱	ب - حکم ثانوی
۱۰۱	گفتار سوم - آیا منع حاکم و قانونگذار موجب بی اعتباری عمل می شود؟
۱۱۲	مبحث دوم - مبانی عرفی جرم انگاری
۱۱۲	گفتار اول - از منظر اقتصادی
۱۱۵	گفتار دوم - از منظر سیاسی
۱۱۷	گفتار سوم - از منظر اجتماعی
۱۱۸	الف - بالا بودن درصد بیکاری در جامعه
۱۱۸	ب - پایین بودن سطح درآمد در کشور ما ایران
۱۱۸	ج - نا آگاهی مردم
۱۱۹	د - وضعیت نا مطلوب قشر تحصیل کرده
۱۲۳	مبحث سوم - اهداف جرم انگاری فعالیت در شرکت های هرمی (ناسالم)
۱۲۳	گفتار اول - حفظ نظم اقتصادی
۱۲۴	گفتار دوم - حفظ امنیت و آسایش عمومی
۱۲۴	الف - سلب آرامش و آسایش عمومی افراد جامعه
۱۲۵	ب - تهدید علیه امنیت عمومی کشور (حکومت)
۱۲۵	گفتار سوم - حفظ بنیان معاملات در اجتماع:
۱۲۷	مبحث چهارم - ویژگیها و شاخص های قوانین مصوب
۱۲۸	گفتار اول - بررسی بند «ه» ماده ی یک قانون اخلاص گران در نظام اقتصادی
۱۳۱	گفتار دوم - بررسی دسیسه هرمی به استناد قوانین لاحق
۱۳۱	الف - تحلیل بند «ز» ماده یک قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۸۴/۷/۱۷
۱۳۳	ب - نقد و بررسی طرح مطرح شده

عنوان	صفحه
ج-تحلیل بند«ز» ماده یک قانون مجازات اخلال گران در نظام اقتصادی کشور	۱۳۷
مصوب ۸۴/۱۰/۱۴	

فصل سوم-عناصر تشکیل دهنده جرم فعالیت در شرکت های

هرمی	۱۴۱
مبحث اول - عناصر تشکیل دهنده جرم	۱۴۲
گفتار اول - عنصر قانونی	۱۴۲
گفتار دوم- عنصر مادی	۱۴۴
الف- رفتار مجرمانه	۱۴۴
۱-تأسیس	۱۴۴
۲-قبول نمایندگی	۱۴۵
۳-عضو گیری	۱۴۵
ب- شرایط و اوضاع و احوال لازم برای تحقق جرم	۱۴۵
ج- نتیجه حاصله(نتیجه زیانبار)	۱۴۶
گفتار سوم: عنصر روانی (معنوی)	۱۴۶
الف - سوء نیت عام	۱۴۶
ب-سوء نیت خاص	۱۴۶

مبحث دوم: انواع مجازات های قابل اعمال در جرایم مرتبط با شرکتهای

هرمی	۱۴۸
گفتار اول - مجازات اصلی	۱۴۸
۱-اعدام	۱۴۸
۲-حبس از ۵ تا ۲۰ سال	۱۴۸
۳-حبس از شش ماه تا سه سال	۱۴۹
گفتار دوم- مجازات تبعی و تکمیلی(تتمیمی)	۱۴۹
مبحث سوم- جرایم تابع مرتبط با فعالیت مجرمانه شرکتهای هرمی	
گفتار اول - شروع به جرم	۱۵۰

صفحه	عنوان
۱۵۱	گفتار دوم - همکاری در ارتکاب جرم
۱۵۱	الف - شرکت
۱۵۲	ب - معاونت
۱۵۳	گفتار سوم - تعدد و تکرار جرم
۱۵۳	الف - تعدد
۱۵۴	ب - تکرار جرم
	گفتار چهارم: رویه قضایی در جرایم مرتبط با فعالیت های شرکت های
۱۵۵	هرمی
۱۵۵	الف - دادسرا (مرحله تعقیب و تحقیق)
۱۵۶	ب - دادگاه (مرحله رسیدگی)
۱۵۷	نتیجه گیری
۱۶۲	پیشنهاد
۱۶۴	منابع و مآخذ

مقدمه

مقدمه

ضرورت ارائه طرح:

پیچیده ترین روابط اجتماعی، تحول سریع نیازهای بشر و گسترش روابط داخلی و خارجی و توسعه ی بازرگانی و علوم و فنون ، کشفیات و اختراعات، موضوعات تازه ای را فرا روی دانش حقوق قرار داده است این موضوعات نو و مستحدث که روز به روز بیشتر می شود تأثیر فراوانی بر روی روابط حقوقی اشخاص، گذارده است. از این میان می توان به موضوعاتی همچون شرکت های هر می اشاره کرد.

هر یک از نظام های حقوقی که بر مبنای آرمان اخلاقی و اجتماعی و با هدف تأمین عدالت و مصلحت و تنظیم روابط مردم شکل گرفته اند، در زمینه آثار حقوقی ناشی از تعهدات روابط بین مردم قرار دارد و در انجام معاملات ، قواعد و مقررات خاصی وضع نموده اند و گاه برخی از داد و ستدها و معاملات را اگر چه متعارف و متداول هم باشد، به دلیل قواعد آمره و حفظ نظم عمومی ، غیر معتبر و بدون اثر حقوقی تلقی کرده اند. نظام حقوقی اسلام در مواردی به پذیرش و تایید نهادهای عقلایی پرداخته و در مواردی به تحدید حدود و کنترل رضایت داده و در پناه ای از شرایط، حکم به ممنوعیت و حرمت داده است. به بیانی می توان گفت حقوق اسلامی، تغییرات تنزلی و انحطاط گونه ای که روند های مختلف اقتصادی ، تجاری و روابط معاملاتی افراد را به

سقوط کشانده و موجب ضرر و زیان افراد می شود، نمی پذیرد؛ اما تغییرات سازنده و عقلایی را تأیید می کند.

بررسی فعالیت شرکت های هرمی از لحاظ نوپایی آن در کشور ما و فقدان یک نوع سیاست گذاری و قانونمندی جامعه و نقص قانون و کمبود تحقیقات پژوهشی و نوشته های قابل اتکاء در این زمینه ، دغدغه بررسی علمی و کارشناسانه و حقوقی این مسأله را محسوس می نماید. از طرفی این نوع معامله در شرکت های هرمی در شرایط فعلی در کشور ما جزء اهم موضوعات مورد بحث در امنیت ملی کشور می باشد و این نهاد اقتصادی، به اشکال متفاوت رخ نموده و آثار خوب و بد فراوانی را از خود به جای می گذارد . معامله در شرکت های هرمی به سبب نبودن در فقه و قانون جمهوری اسلامی ایران مطرح نبوده و از مسائل مستحدثه ای است که مورد توجه قانونگذار و برخی از فقهای معاصر قرار گرفته و در سال ۱۳۸۴ قانونی برای آن وضع کرده و فتاوی را صادر نموده اند.

لذا بر آن شدیم تا عناصر اقتصادی این جرم را مورد نقد و بررسی قرار داده و با توجه به رویه قانونگذار، عناصر این جرم را مشخص نماییم و اینکه آیا فعالیت در این شرکت ها مجاز می باشد یا خیر؟ و آیا قانونی برای آن تدوین شده و مورد استفاده قرار می گیرد؟

۱-سؤالات تحقیق:

سؤال اصلی تحقیق این است که قانونگذار جمهوری اسلامی ایران در قبال فعالیت های

مجرمانه مرتبط با شرکت های هرمی چه تدابیری را اتخاذ نموده است؟

در راستای سؤال اصلی تحقیق سؤالات فرعی مرتبط ذیل نیز قابل تدقیق می باشد.

۱-مبنای جرم انگاری در جرایم مرتبط با شرکت های هرمی چیست؟

۲- وجوه افتراق و اشتراك جرایم مرتبط با فعالیت در شرکت های هرمی با کلیات جرایم

مالی چیست؟

۳- آیا در فقه مبین اسلام احکام و مقررات مستقیم یا غیر مستقیم با فعالیت های هرمی وجود

دارد یا خیر؟

۴- ملاک و شاخصه های مسؤلیت و تعیین مجازات در قبال شرکت های هرمی چیست؟

۵- نقاط قوت و ضعف قوانین مرتبط با این دسیسه از فعالیت ها کدامند؟

۲- فرضیه های تحقیق

۱- قانون مرتبط با جرایم فعالیت در شرکت های هرمی فاقد وضوح و شفافیت لازم است.

۲- راهبرد و رویکرد قانونگذار ایران نسبت به اقدامات ممنوعه و مجرمانه مرتبط با شرکت

های هرمی به لحاظ امنیتی و حفظ منافع ملی بوده است.

۳- در تبیین مبانی جرم انگاری از مبانی عرفی استفاده فراوانی شده است.

۴- در مقررات شرعی و مذهبی، اشاره مستقیمی به چنین فعالیت های هرمی نشده است.

۳- سابقه و ضرورت انجام تحقیق:

در قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی مصوب ۱۳۶۹ (که در سال ۱۳۸۴ با الحاق

بندی در یکی از مواد قانون فوق الذکر) به فعالیت ناسالم نوع بازاریابی اشاره گردیده است و

موضوع فعالیت در شرکت های با ساختار هرمی جرم انگاری شده است و اما با توجه به اینکه زمان

کوتاهی از تصویب این قانون گذشته، لذا کمتر در خصوص این موضوع به صورت پژوهشی

تحقیق شده است و علیرغم اینکه در خیلی از کشورها جرم تلقی می شود و هرچند در سال های

اخیر نوشته هایی به صورت مقاله راجع به تحلیل حقوقی موضوع شرکت های هرمی به زیور طبع آراسته شده است؛ لکن لازم است تحقیقات بیشتری در این خصوص صورت گیرد.

هدف تحقیق:

نظر به اینکه قانون مذکور اجزای اختصاصی جرم را با دقت تدوین ننموده و مجازاتهای مقرر مشخص نمی باشد و واضح نیست، در خصوص عمده و کلان بودن جرم، تکلیف چه می باشد؛ سعی شد به صورت پیشنهاد و راهکارهایی جهت رفع نقص قوانین موجود فعلی به لحاظ جلوگیری از اثرات سوء و مخرب بازاریابی ناسالم (هرمی) داده شود و ماهیت علمی و حقوقی این نوع فعالیت ها تبیین و تشریح گردد. و بررسی شود که آیا قوانین موجود بسنده می باشد یا خیر و یا اینکه نیاز به اصلاح دارد.

۵- جنبه ی جدید و نو آوری تحقیق:

با توجه به اینکه این موضوع به طور اخص و کاربردی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار نگرفته و همچنین در قانون نقاط مبهمی در خصوص مسئولیت کیفری افرادی که در شرکت های هرمی فعالیت می نمایند وجود دارد و از طرفی گسترش فعالیت شرکت های هرمی در سطح جهان به خصوص در کشور ما و لزوم آسیب شناسی و بررسی سیاست جنایی در قبال شرکت های هرمی از جنبه های جدید و نو بودن تحقیق بوده که لزوم پردازش و تحقیق جدی در این خصوص را ضروری می نماید.

۶- روش تحقیق

روش تحقیق بیشتر در این پژوهش کتابخانه ای بوده و منابع و مستندات فقهی از نظر اندیشمندان حقوقی، قضات از لحاظ عملی به صورت تحلیلی به کار گرفته شده است و مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته می شود.

۷- سازماندهی تحقیق:

این پژوهش در سه فصل ارائه می گردد فصل اول که به بیان کلیات می پردازد دارای چهار مبحث بوده و به تعاریف مفاهیم، واژه ها، تاریخچه شرکت های هرمی و جایگاه جرایم مرتبط با شرکت های هرمی پرداخته است. همچنین تقسیم بندی و تفکیک جرایم و رویکرد جهانی و بین المللی به جرایم شرکت های هرمی را در بر می گیرد. در فصل دوم که مبانی جرم انگاری و سیر قانونی جرایم مرتبط با شرکت های هرمی در ایران است در خصوص مبانی و اهداف جرم انگاری و تبیین دلایل توجیهی بحث می شود و در فصل سوم به تبیین و احصاء جرایم و شرایط و اوضاع و احوال لازم برای تحقق جرایم مرتبط با فعالیت در شرکت های هرمی و ویژگیها و شاخصه های مجازاتهای قابل تعیین در جرایم مرتبط با فعالیت در شرکت های هرمی پرداخته می شود و در پایان نتیجه گیری و پیشنهادات، راهکارهایی برای بهبود وضعیت فعلی ارائه می شود.